דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ג.

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת הוא הדין לדיני ממונות: **שלא תנעול דלת.** שימנעו מלהלוות שמא יכפור והעדים יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסדו. והכא נמי שמא לא ימצא מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה טעו.** הדיוטות בדיני ממונות לא ישלמו דכיון דברשות רבנן קא נחתי ליה לרבי אחבו לאוקומה למתניתין כמה הן קתני (ב:): **פרטי קפני.** מלי למימר דיני ממונות דהיינו הודאות והלוואות כשלשה כל דהו וגזילות וחבלות בג' מומחין ומשום דמלוקין בדיניהן לא כללינהו בחד כללא: **ועוד.** לי חדא קתני למה לי למיתני תרי זימני שלשה הכי איבעי למיתני דיני' ממונות שהן גזילות וחבלות בג': **פרטי קפני.** דולמי ג' בעינן דעירוב פרשיות כתיב כאן ומיהו בהדיוטות סגי משום דרבי חנינא [שם] והכי קאמר דיני ממונות דהיינו הודאות והלוואות כשלשה הדיוטות וגזילות וחבלות בשלשה מומחין: **מדאורייתא חד נמי כשר.** בהודאה והלוואה דכתיב תשפוט לשון יחיד ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין דלמי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה בהודאות והלוואות לאו מדאורייתא אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי קרנות.** תגרין שאין בקיאין בטיב דינין ויזכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמיר.** שמע מחכמים ומדיינין הלכות דין מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא ברשות נחתי אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישי יושבי קרנות.** דלא מיכפו להו למיגמר: **לרבא.** דאמר מדאורייתא תלתא בעינן ליה דשמואל דאמר דיינהן דין: **כיס דין חלוף.** שעברו על תקנת חכמים: **היינו נזק היינו חבלות.** מאי קרי נזק ומאי קרי חבלות הא נזק אחד מחמשה דברים של חבלות הוא [ב"ק פג:] ולימני חבלות ולא בעי נזק: **הני נזק נמי היינו חבלות.** דשור שם שחבל אינו משלם אלא חצי נזק וכיון דתנא חבלות אף חצי נזק במשמע: חבלות ממונא הוא דאפחתיה לדמי'. חצי נזק קנסא הוא דסתם שוורים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד ולא בעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירבה בשמירת שוורים: **פלגא נזקא ממונא.** בפרק הרבעה תמות (ב"ק דף טו.) פליגי בה דקסבר סתם שוורים נגחנים הם ומדינא כולהו בעי לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה: שאינו

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה בעדים זוממין כתיב בפרשת שופטים בדיני ממונות ובדיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא הוה מלרבינן דרישה וחקירה כשאר דיני ממונות אלא דוקא בעדים זוממין אי לאו דכתיב משפט אחד: **שלא** תנעול דלת **בפני** לווין כו'. גזילות וחבלות וכתובת אשה וירושות ומתנות בכולהו נמי לא בעינן דרישה וחקירה כדי שתנעול דלת בפני גזלנין ואם תאמר מהאי טעמא לא ניבעי מומחין בגזילות וחבלות כמו בהודאות והלוואות ויש לומר דלגבי מומחים לא שייך למיחש ביה כמו זה דכתשמא מוטעות אדם ומנע מלהלוות לחבירו אם לא ימצא דיינין מזומנים לגבות חובו אבל גזילות וחבלות יודע הגזלן שיטריח הנגזל אחר המומחין עד שימצא לדון עם הגזלן ועי"ל דגזילות וחבלות נמי בעו דרישה וחקירה ולא ממעטינן אלא הודאות והלוואות והא דמוקי כרים אחד דיני ממונות (לקמן דף נב:) מתניתין דמלרבה דרישה וחקירה כדיני קנסות לאו דוקא דיני קנסות קאמר דגזילות וחבלות קרי להו נמי קנסות כדאשכחן לקמן (דף יג:) גבי שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות דמיירי בכל הנהו דנעי שלשה מומחין מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות ומזקי שור בשור הוי בכלל הודאות והלוואות וכל הנהו דמסקינן בהחובל (ב"ק דף פד:) דעבדינן שליחותייהו וגובין אותו בכבל ולא בעי מומחין ואם תאמר והא אשכחן בכמה דוכתין שהיו דנין בכבל גזילות וחבלות בס"ב דב"ק (דף כא.) גבי הוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא דיתמי וחגן כיסא (שם דף נז.) דתקע ליה לחבריה וכן בכמה מקומות ויש לומר דבכל הנהו דאפשר שדחקו זה את זה ע"י דתפסי או דאמר אקבעיה לדינא בארבע ישראל כדאיתא בסוף פרק קמא דב"ק (דף טו.) וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמיגלו בי תרי ומחו אהדדי עד שמוקף אחד וגחל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח ולא עבדינן שליחותייהו וא"ת והיאך היו דנין דיני גזילות ובאיזהו נכס (ב"מ דף פא:) היאך היו דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגוזל קמא (דף לד:) הגזלנים ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל דהא אמרינן בימי רבי נשנית משנה זו ומפרש רבינו תם דווקא בימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולהכי לא פריך התם מכמה משניות אלא מברייתות ששנאן רבי לרבי חייא[1]: **אלא** מעתה טעו **לא** ישלמו. פירש בקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שליחו מומחה כמומחה ולשון כ"ש שאתה נועל כו' אין מתישב דלא ה"ל למימר כ"ש אלא ה"ל למימר א"כ אתה כו' אלא משמע מלשון כ"ש דמכח נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דמיישב לנעילת דלת הוה לן למימר טעו לא ישלמו דאי מחיינת להו לשלם לא יתרלו להתמנע בדין ואם תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אא"כ נטל ונתן ביד כדאמר בחד דיני ממונות (לקמן דף נב.) יש לומר דפריך למאן דמחייב בלא נטל ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למה לי. איכא דוכתי דלייך הכי ואיכא דוכתי דלא לייך[2]: **ומדאורייתא** חד נמי כשר. פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ בגדר תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר** דלית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח בזה בורר (לקמן דף כג.) דתנן זה פוסל דיינו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה דפסיל לדיינים ומשני בערבאות דקוריא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי לימתי בזמן שמביא עליהם ראיה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מלי פסיל היינו דווקא בערבאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישי יושבי קרנות. גם כאן פריך מכח זה כיון דמיישב ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואז אי אפשר לליכא חד דגמיר ומשני כ"ש דנפיקי לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** לית ליה דשמואל. הא"ג פוסק כשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה.) והא דאמר בפרק ג' דכתובות (דף כב. ושם) גבי ג' שיבבו לקיים את הטבר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל בעלמא סבירא להו בקיום ובזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשנים שהיו דיינים דין מודה בקיום שטרות בג' כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) וכן הא דאמר בזה בורר (לקמן דף ג. ושם) גבי אודיתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי הא"פ כשמואל בעלמא סבירא להו באודיתא וכתבו בהודאה בפני שנים אלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מידו כותבין ובפני שלשה כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו בשור שהזיק שור קאמר דהא איתא בהחובל (ב"ק דף פד: ושם) דגובין אותו בכבל ולא בעי מומחין אלא בשור שהזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי למיתני מ"נ דלא כר"ע דקאמר (שם נג.) אף הם שחבל באדם משלם במותר נ"ש ומיהו גראה דאיירי בכל עניין אף בשור דאזיק שור דהא מסיק בהחובל (שם דף פד:) דהא דגובין בכבל נזקי שור בשור היינו דווקא נזקי שן ורגל דמועדין מתמלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועד בכבל: אין

שנאמר [1]משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין [2]אלא מעתה טעו לא ישלמו כל שכן אתה נועל דלת בפני לווין אי הכי תרתי קתני דיני ממונות בשלשה הדיוטות גזילות וחבלות בשלשה מומחין ועוד [3]שלשה שלשה למה לי אלא אמר רבא תרתי קתני משום דרבי חנינא רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר [2]בצדק תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות אטו בתלתא מי לא הוו יושבי קרנות אי אפשר דלית בהו חד דגמיר אלא מעתה טעו לא ישלמו כ"ש דנפישי יושבי קרנות מאי איכא בין רבא לרב אחא בריה דרב איקא איכא בינייהו דאמר שמואל [3]שנים שדנו דינהן דין אלא שנקראו בית דין חצוף לרבא לית ליה דשמואל לרב אחא בריה דרב איקא איתי ליה דשמואל: נזק וחצי נזק וכו': נזק היינו חבלות משום דקא בעי למיתנא חצי נזק תני נמי נזק שלם חצי נזק נמי היינו חבלות תנא ממונא וקתני קנסא הניחא למאן דאמר [4]א"פלגא ניזקא קנסא אלא למאן דאמר פלגא ניזקא ממונא מאי איכא למימר אלא איידי דקא בעי למיתנא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה דממון שאינו

עין משפט נר מצוה

בג א מיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה ז ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט סמג עשין מז נז טוש"ע ח"מ סימן ו סעיף ג:

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין. כלומר אם תצריכהו למומחין ימנע מלהלוות אחד את חבירו כי אומר אם יכפור או יסרב אנה אמצא מומחין שידיינו ויוציאו משפטי טוב לי שלא להלוות. ומנצא נמנע מלהלוות. ואקשי' עליה אי הכי דחדא קתני בבתניתין למה לי למיתנא ג' בדיני ממונות וג' בגזולות וחבלות ואת אמרת דהכי קתני בבתניתין מה הן דיני ממונות גזולות וחבלות ופריק רבא לעולם תרתי קתני כלומר כי דיני ממונות בין הודאות והלוואות בין דיני [ממונות] [גזילות] שלשה מומחין בעינן. ואמאי אכשרו רבנן האידנא בהודאות והלוואות אפי' הדיוטות משום דרבי חנינא. רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא אפילו חד כשר שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. ומשום שוכני מדינות שאין בהם מומחין התקינו ג'. אמר אי אפשר דלית בהו חד דגמיר. וקי"ל ג) כרב אחא בריה דרב איקא דמדאורייתא חד והוא מומחה וקיבלוה עליהון דיין דיני ממונות כדבעינן למימר לקמן.

ג) מובא כפ' יד דמ"ב.

מסורת הש"ס

א) [לקמן נב: וש"ס פירש"ן]. ב) [עי' תוספות בכורות לא: ד"ה ת"כ]. ג) [לקמן ה: ל. פז: כתובות כב.]. ד) [כ"ק טו. כתובות מח.]. ה) [צ"ל אחר ד"ה כיון]. ו) [עפ"ע תוספות ב"ק לד: ד"ה דימין]. ז) [עי' תוספות בכורות לא: ד"ה ת"כ].

תורה אור השלם

1. משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני יי אלהיכם: ויקרא כד כב
2. לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך: ויקרא יט טו

מוסף רש"י

משפט אחד יהיה לכם. וכיון דלמסכתן כתיב בדיני נפשות ודרשת וחקרת ועי' (דברים יג) הוא הדין לדיני ממונות (בבמות קכב.). אלא מעתה טעו. כ"ל בדיני ממונות, לא ישלמו. דהיינמא לא שנקת לה לדרוש ולחקור הוה רוחמא למילתא ולא הוו טעו (לקמן לב:). כל שכן אתה נועל. דמתירלון להפסיד ע"י כ"ד טוענין (שם). פלגא ניזקא. שהיכה תורה שור חם (כתובות נא.). ממונא. דין הוא שישלמנו ולאינו קנס, ונפקא מינה דאי מודה מקמי דאתו מהדי לא מיפסיד (ב"ק מז.). ומשלם על פי עצמו (כתובות שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com